YASHIL IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982
https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/
2026

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o‘g‘li, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig‘i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

O'ZBEKISTONDA RAQAMLI TO'LOV INFRATUZILMASINI SHAKILLANISHI VA RIVOJLANISH DINAMIKASI: TARIXIY, ILMIY HAMDA BOZOR TAHLILI 32
A.A. Akbarov, X.R. Aliyev

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI....................42
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich

TURIZM KORXONALARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY AKTIVLARNING ROLI....................47
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA EKOLOGIK SOLIQLAR VA TO'LOVLAR TIZIMI TAHLILI 53
Sadullayev Rasulbek Palvanbayevich, Abdolniyazov Murodbek Madiyarovich

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IJTIMOIY HIMOYA TIZIMINI MOLIYALASHTIRISHDA AMALGA OSHIRILAYOTGAN ISHLAR VA TIZIMGA KIRITILAYOTGAN O'ZGARISHLAR....................59
Kasimova Gulyar Axmatovna, Aripova Kamola Botir qizi

MINTAQAVIY RIVOJLANISHNI KOMPLEKS BAHOLASH VA PROGNOZLASHDA EKONOMETRIK VA SUN'IY INTELLEKT USULLARINING INTEGRATSIYASI 64
Namazov Gafur Shokulovich

BALIQCHILIK SUBYEKTLARINI RIVOJLANTIRISHDA DUNYO MAMLAKATLARINING O'RNI 69
Beglayev Uchqun Xurramovich

KAMBAG'ALLIK FENOMENINING IJTIMOIY-IQTISODIY VA NAZARIY-KONTSEPTUAL ASOSLARI 75
Musulmonova Shahlo Nasriddinovna

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HISOB VA BIZNES JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YO'NALISHLARI 81
Artikova R.A.

AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA DIVIDEND TO'LASH QOBILIYATI KOEFFITSIYENTINING MAQBUL ORALIG'INI ANIQLASH VA UNING INVESTITSION SAMARADORLIKKA TA'SIRI....................88
Ibragimov G'anijon G'ayratovich

STRATEGIES TO RAISE AWARENESS OF NATURAL POLLUTION AMIDST RISING POPULATION DENSITY AND GDP PER CAPITA IN UZBEKISTAN....................93
Axliddin Aropitdinovich Valiyev, Askarov Farhod Rakhmatovich

РОЛЬ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В ESG-ОРИЕНТИРОВАННОМ РАЗВИТИИ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ....................99
Айматова Фарида Хуразовна

KORXONALARDA INVESTITSION FAOLIYATINI RIVOJLANISHINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.......... 107
Shukurillaev Jahongir Botir o'g'li

DEHQON XO'JALIKLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA KREDITLAR MIQDORINI DIFFERENSIYALLASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIY YONDASHUVLAR 113
Xakimov Zafar Ibragimovich

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 118
Tadjimirzayev Anvar Abduvoxidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA HUDUDIY MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI....................124
Muhammadieva Nodira

SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA HUDUDIY RIVOJLANISHNI STATISTIK HISOBLASH METODOLOGIYASINI QAYTA BAHOLASH MEZONLARI (SCOPUS VA WEB OF SCIENCE DA INDEKSLANGAN ILMIY NASHRLAR TAHLILI ASOSIDA)....................131
Santjar Abdumurodovich Sattorov

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING HUDUDIY-IQTISODIY OMILLARI VA ISTIQBOLLARI 139
Allamuratova Perida Maxsetbaevna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

XORAZM VILOYATIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNING ROLI VA AHAMIYATI 144
Ro'zmatova Farahongiz Bekmurotovna, Yarmetova Nargiza Shiximbayevna

MAHALLIY VA XALQARO TURIZM BOZORIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI SHAKLLANTIRISH OMILLARI, TAMOYILLARI VA MEXANIZMLARI 152
Alikulov Samar Abdurashidovich

TRANSPORT XIZMATLARINING SOHALAR BO'YICHA TAQSIMOTI VA SAMARADORLIK KO'RSATKICHLARI TASNIFI 159
Karimova Shaxnoza Uktamovna

RAQAMLI TO'LOVLAR VA O'ZBEKISTONDA KORPORATIV BOSHQARUV SHAFFOFLIGI 165
Ruziyeva Barno Yadgarovna

ESG-ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МИРОВЫЕ ПРАКТИКИ 172
Ташпулатов Дильмурад Рустамович

MAJBURIY IJRO HARAKATLARINI RAQAMLASHTIRISHNI YANADA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 177
Matmuratova Nasiba Azatovna

OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA KICHIK BIZNESNING RAQOBATBARDOSHLIGINI CHEKLOVCHI OMILLAR TAHLILI 181
Pulatov Abdulla

INVESTITSION LOYIHALARNING IQTISODIYOTDA TUTGAN O'RNI VA ULARNI MOLIYALASHTIRISH ISTIQBOLLARI 185
Nazarov Aziz Avazovich

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ 190
Тажибаева Кызларгул Ажиниязовна

IQTISODIYOTNI MODERNIZATSIYALASH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI DIVERSIFIKATSIYALASHNING MAQSADLI PROGNOZ PARAMETRLARI 197
Omonova Nafisa Qahramon qizi

MANAGEMENT STRATEGIES IN WOMEN'S BUSINESS: GENDER-SPECIFIC APPROACHES, INNOVATIVE MODELS, AND DIGITAL TRANSFORMATION 200
Ahrorova Asila

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI INNOVATSION FAOLIYATI SAMARADORLIGIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLAR TAHLILI 207
Hakimova Oydina Abdulhamidovna, Yuldasheva Nilufar Abduvaxidovna

INSON TARAQQIYOTI INDEKSI VA UNI ANIQLAB BERUVCHI KO'RSATKICHLARNING KORRELYATSION-REGRESSION TAHLILI 212
Tursunov Rasul Tairovich

ТРАНСФОРМАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА НА МЕЖДУНАРОДНЫЕ СТАНДАРТЫ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ 218
Эргашева Феруза Насруллаевна

ENHANCING THE METHODOLOGICAL FRAMEWORK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM VILLAGES IN UZBEKISTAN 226
Khudaynazarova Dilorom Khayrullaevna

THE ROLE OF INNOVATION IN ENSURING COMPETITIVENESS IN THE GREEN ECONOMY 231
Musadjanova Nargiza Abduvoxid qizi

O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA INGLIZ TILINING O'RNI VA SAMARADORLIGI 238
Saodat Sadriddinova

OLIY TA'LIMDA CHET TILLARNI O'QITISH UCHUN RAQAMLI BOSHQARUV STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH 243
Saida Xabibullayeva

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИСКАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ В СФЕРЕ ТУРИЗМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 247
Исматиллаева Роза Тухтамуратовна, Тураева Сурия Тельмановна

INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA PAXTA-TO‘QIMACHILIK KLASTERINING QIYMAT YARATISH UZLUKSIZ ZANJIRIDA AGROSERVIS XIZMATLARI KO‘RSATISHNI TAKOMILLASHTIRISH 252
Kudratova Iroda Turdibayevna

QISHLOQ XO‘JALIGI IQTISODIYOTIDA DIVERSIFIKATSIYANING AHAMIYATI 257
Nurullayeva Raushan Koptleuovna, Nurimbetov Timur Uzaqbergenovich

FIZIKA UMUMIY KURSIGA NANOTEXNOLOGIYA TUSHUNCHALARINI KIRITISHNING METODIK ASPEKTLARI VA KOMPONENTLARI 260
Sottarov Abduvali Umirqulovich

BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA EKOLOGIK HISOBOTLAR VA ULARNING TUTGAN O‘RNI 266
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA EKOLOGIK LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 272
Rahmanova Sitora Bahodir qizi

SANOAT KORXONALARIDA OPERATSION MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 277
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich

IQTISODIY O‘SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH 283
Turopova Nigora Xolmurod qizi

QISHLOQ XO‘JALIGIDA INNOVATSION INVESTITSIYALASH VA MUQOBIL MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINI JORIY ETISH (SIRDARYO VILOYATI MISOLIDA) 286
Maxamadiyev Turg‘unboy Jumabayevich

O‘ZBEKISTONDA XO‘JALIK JAMIYATLARI KUZATUV KENGASHLARI FAOLIYATINING ILMIY-METODOLOGIK ASOSLARINI RIVOJLANTIRISH 292
Valijonov Akmaljon

IQTISODIYOTNING AGRAR SEKTORIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH: NAZARIY VA USLUBIY YONDASHUVLAR 296
Matrasulov Baxodir Erbutayevich

O‘ZBEKISTON MOLIYA TIZIMIDA MAHALLIY MOLIYANING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 303
Safarmurodova Marjona To‘raqulovna

МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО ТУРИСТИЧЕСКОГО ПАКЕТА 308
Наурызбаев Алиакбар Рустамович

QASHQADARYO VILOYATI SANOATINI XUDUDIY TARKIBINI TAKOMILASHTIRISH YO‘LLARI 311
Uralov Eliboy Omonovich

INNOVATSION VA AN’ANAVIY YONDASHUVLAR ASOSIDA KO‘CHAT YETISHTIRISHNING TAQQOSLAMA TAHLILI 316
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich

EKSPORT IMKONIYATLARI VA LOGISTIKA SAMARADORLIGINI SOLISHTIRISH 320
Safarova Muxabbat Radjabovna

IJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI O‘SISHI DINAMIKASI VA LIKVIDLIK KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIK 324
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o‘g‘li

KO‘CHMAS MULKNI OMMAVIY BAHOLASHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI 331
Xushvaqtov Jasur Shuhrat o‘g‘li

TURIZM XIZMATLARINI KO‘RSATUVCHI SUBYEKTLARDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI MHXS GA O‘TKAZISHDA TRANSFORMATSIYA REJASINI ISHLAB CHIQISH MASALALARI 339
G‘afforov Ilhomjon Ilyosjonovich

QURILISH SANOATI KORXONALARI DIVERSIFIKATSIYALASHUVINING IQTISODIY MEXANIZMLARI 343
Yembergenova Aynur Aydosbaevna

KAMBAG‘ALLIKNI QISQARTIRISHDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANISHNING NAZARIY JIHATLARI 351
Ulashova Zarnigor Botirali qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KAPITAL BOZORI ORQALI MAMLAKAT IQTISODIYOTIGA INVESTITSIYA JALB QILISHNING BELARUS TAJRIBASI 357
Abduraxmanov Adham Raxmatullayevich

BARQAROR QISHLOQ XO'JALIGI AMALIYOTLARINI JORIY ETISHDA XULQ-ATVOR OMILLARINING NAZARIY VA AMALIY AHAMIYATI 362
Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich

SANOAT KORXONALARIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINI JORIY ETISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 367
Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov

O'ZBEKISTONDA MEHMONXONALARNI MOLIYALASHTIRISH ORQALI JOYLASHTIRISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 373
Xasanova Naimaxon Akmal qizi

SOLIQ YUKINI OPTIMALLASHTIRISHNING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI 381
Jovliyeva Zuhra Chori qizi

SANOATNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA "YASHIL" INVESTITSIYALARDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 386
Ibragimov Zaxid Taxirovich

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ БАНКОВСКИМИ АКТИВАМИ И ВОЗМОЖНОСТИ ЕГО ПРИМЕНЕНИЯ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 395
Т.И.Бобакулов, Тухтамышева Гулнора Усмановна

AGRAR TARMOQQA JALB QILINAYOTGAN INVESTITSIYALAR SAMARADORLIGINI ISHLAB CHIQARISH FUNKSIYALARI YORDAMIDA EKONOMETRIK BAHOLASH 401
Xatamov Ochildi Qurbonovich, Badalov Jamshid Jamolovich

IJARA OPERATSIYALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING KAMCHILIKLARI VA UZVIY TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI 409
Oripova Saodat Mirfotix qizi

SANOAT KORXONALARINING INVESTITSION SALOHIYATINI OSHIRISH 414
Xolboyeva farangiz xayrulloyevna

SUN'IY INTELLEKT VA RAQAMLI VOSITALARNING TA'LIM JARAYONIDAGI O'RNI 419
To'xtamisheva Dilrabo Shermonovna

MEVA-SABZAVOT MAHSULOTLARI EKSPORTINI KENGAYTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARI 424
Kalenov K.T.

HUNARMANDCHILIK BRENDLARINING BOZOR OMILLAR TIZIMINI (MAHSULOT, NARX, TAQSIMOT, TARG'IBOT) TAKOMILLASHTIRISHNING USLUBIY ASOSLARI 428
Ergasheva Aziza

NAMANGAN VILOYATI IQTISODIYOTIDA TARKIBIY O'ZGARISHLAR: HUDUDIY VA TARMOQ TAHLILI 436
Tohirov Jahongir Muzaffar o'g'li

WATER HARVESTING FOR CLIMATE RESILIENCE IN UZBEKISTAN'S AGRICULTURE: OPPORTUNITIES, BARRIERS, AND POLICY RECOMMENDATIONS 445
Kripa Mondal, Dr. Anita Banerjee

O'ZBEKISTONDA TABIIY VA IQTISODIY RESURSLARDAN SAMARALI FOYDALANISH ORQALI HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHNI TA'MINLASH YO'LLARI 454
Sattarov Abdusamat Umirqulovich

TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI 459
Nasibboyev Fazliddin Sirojiddinovich

O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARIDA RISKLARNI MONITORING QILISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI MAVJUD MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF QILISH YO'LLARI 464
Hamroyev Sherzod Axtamovich

SIRKULYAR IQTISODIYOT — IQTISODIY BARQARORLIKNING MUHIM OMILI 471
Hasanov Sh. Sh.

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗА.......482
Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи

TEMIR YO‘L SOHASINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI.......488
Orifova Ximoyat Shovkat qizi

O‘ZBEKISTONDA ZIYORAT TURIZMINI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHDA XALQARO TAJRIBADAN FOYDALANISH YO‘LLARI.......494
Raximova Dilfuza Mirzakasimovna

O‘ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY HUNARMANDCHILIKNING IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH VA EKONOMETRIK PROGNOZLASH.......503
Xushnazarova Maxzuna Gulamdjanovna

MINTAQAVIY IQTISODIY O‘SISHNI BAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR VA GEOSTATISTIK USULLARNI TAKOMILLASHTIRISH: SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA.......509
Sattorov Sanjar Abdumurodovich

XODIMLARNI MOTIVATSIYA QILISH VA ULARNING ISH FAOLIYATIGA TA’SIRI: O‘ZBEKISTONDAGI KICHIK VA O‘RTA BIZNES MISOLIDA.......518
Yuldashov Aziz

RAQOBAT MUHITIDA AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARI.......522
Boboyev L. Kadrxo‘ja Djuraxodjayevich

XODIMLARNI O‘QITISH, QAYTA TAYYORLASH VA ISHSIZLARNI KASBGA YO‘NALTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI (GERMANIYA MISOLIDA).......528
Sattorov Ramziddin Shovxiddin o‘g‘li

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINING HOZIRGI HOLATI TAHLILI.......533
Yangiboyev Sardor Ernazar o‘g‘li

O‘ZBEKISTON HUDUDLARIDA SANOAT ISHLAB CHIQARISHINI RIVOJLANTIRISHDA CHIQINDISIZ VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOYILLARINI QO‘LLASHNING ASOSIY YO‘NALISHLARI.......542
Nabiyeva Nilufar Olim qizi

МАШИННОЕ ОБУЧЕНИЕ В ПРОГНОЗИРОВАНИИ РЫНОЧНЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В УСЛОВИЯХ ПЕРЕХОДА К ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКЕ.......548
Тен Марина Владимировна

РОЛЬ, СУЩНОСТЬ И ЗНАЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО СТРАХОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН.......555
Каюмова Гузел Иброхимхановна

QURILISH KORXONALARIDA AKTIVLARNI TAN OLISHNING XALQARO STANDARTLARGA MOSLASHTIRISHNI O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.......562
Yahyoyev To‘lqin Ismatulla o‘g‘li

IQTISODIYOTNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA MEVA-SABZAVOTCHILIK KORXONALARINI BOSHQARUV MEXANIZMLARI.......566
Xudoyberganova Dilnoza Anvarjon qizi

QURILISH KORXONALARIDA BOSHQARUV MUNOSABATLARI MAZMUNI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.......572
Toshimov Azizbek Hakimovich

RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA KOMPANIYALAR KAPITALINI MAKSIMALLASHTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.......576
Muradova Dildora Abdusalimovna

O‘ZBEKISTON TIJORAT BANKLARDA KREDIT RISKLARINI BOSHQARISHDA BAZEL III TALABLARI.......581
Norova Nozima Nabiyevna

ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ИНСТРУМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ, МИРОВАЯ ПРАКТИКА И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ.......588
Алиева С.С.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KORXONALARDA SOLIQ HISOBINI TASHKIL ETISH VA UNING BUXGALTERIYA HISOBI BILAN O‘ZARO BOG‘LIQLIGI 594
Mamadiyarov Dilshad Uralovich, Normurodov Sarvar Norboy o‘g‘li

HUDUDIY KORXONALARDA BIZNES JARAYONLARNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY BOSHQARUV MODEL VA TAMOYILLARINING AHAMIYATI 599
Azimova Maxfuza Rashidovna

ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА - ВАЖНЫЙ ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 604
Пирназаров Шоназар Махтовович

RAQAMLASHTIRISH JARAYONINING O‘ZBEKISTON IQTISODIY RIVOJLANISHIGA TA’SIRI 608
Saydullayev Azamat Jo‘raqul o‘g‘li, Abdinazarov Suhrobbek Bekmurod o‘g‘li

SINGAPUR VA JANUBIY KOREYADA BIZNES SUBYEKTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO‘LLAB-QUVVATLASH 615
Nasriddinov Qobilbek Qurbonbekovich

O‘ZBEKISTONDA YASHIL ENERGIYAGA O‘TISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI 620
Hayitov Jamshid Xolboyevich

LOYIHALARNI STRATEGIK REJALASHTIRISHDA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI 625
Xamrayev Zuxritdin Abduraxmanovich

LOYIHA SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA LOYIHA JAMOASINING ROLI VA FUNKSIYALARI 629
Utemuratov Sadik Muratovich

IQLIM O‘ZGARISHI VA RESURSLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH 633
Rasulova Nigora Yusupovna

ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНЫХ РАЗЛИЧИЙ НА ПРОЦЕСС УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В УЗБЕКИСТАНЕ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ ПОДХОД 637
Латипов Ашур Али Рустам угли, Хамидов Далер Дилшодович

ADAM SMIT IQTISODIY G‘OYALARI VA ULARNING ZAMONAVIY IQTISODIYOTDAGI AHAMIYATI 641
Boymatov Xoliyor Qurbonovich

SANOAT KORXONALARIDA MAHSULOT SIFATINI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI 646
Baytanov O‘ralboy Miraqul o‘g‘li

SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF THE POPULATION IN THE CONDITIONS OF A TRANSFORMATIONAL ECONOMY 651
M. Sh. Rakhimova

SANOATNI YASHIL TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA, SIYOSIY MEXANIZMLAR VA O‘ZBEKISTON UCHUN AMALIY XULOSALAR 655
To‘qumbetov Og‘abek Shavkat o‘g‘li, Ruziyeva Dilobar Isomjonovna

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA AHOLI FAROVONLIGINING O‘RNI VA AHAMIYATI 661
Bobayev Isroiljon Abdinabiyevich

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF THE MAHALLA INSTITUTION IN THE TERRITORIAL GOVERNANCE SYSTEM: MODERNIZATION OF INSTITUTIONAL AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS 666
Mirbabayev Farrukh Atkhamovich

IQLIM O‘ZGARISHI VA RESURSLAR CHEKLANGANLIGI SHAROITIDA YASHIL TURIZM MODELLARINING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARINI TIZIMLI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANTIRISH

Rasulova Nigora Yusupovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
“Turizm va mehmonxona biznesi” kafedrasi (DSc) mustaqil tadqiqotchisi
ORCID: 0000-0003-4134-9172

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqlim o‘zgarishi va tabiiy resurslar cheklanganligi sharoitida yashil turizm modellarining nazariy va metodologik asoslari tizimli tahlil qilinadi. Yashil turizmning barqaror rivojlanish tamoyillari — uch tomonlama muvozanat: iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik, “Triple Bottom Line”, “Carrying Capacity”, regenerativ turizm kabi bugungi kunga qadar mavjud modellar, ularning kamchiliklari va takomillashtirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotda adabiyotlar tahlili, tizimli yondashuv va O‘zbekiston misolida olib borilgan tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, resurs tanqisligi va iqlim o‘zgarishi an’anaviy turizm modellarini qayta ko‘rib chiqishni talab etadi. Taklif etilayotgan yangi model — “yashil turizmning integratsiyalashgan adaptiv modeli” (resurs samaradorligi, qayta tiklanuvchi energiya, jamiyatga asoslangan boshqaruv va raqamli monitoring) O‘zbekiston kabi mamlakatlarda barqaror rivojlanishni ta’minlay oladi. Maqola yashil iqtisodiyot strategiyasi doirasida turizmni rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar beradi.
Kalit so‘zlar: yashil turizm, iqlim o‘zgarishi, resurslar cheklanganligi, barqaror rivojlanish, nazariy-metodologik asoslar, ekoturizm, regenerativ turizm.

Abstract. This article systematically analyzes the theoretical and methodological foundations of green tourism models in the context of climate change and limited natural resources. The principles of sustainable development of green tourism are a three-way balance: economic, social and environmental, “Triple Bottom Line”, “Carrying Capacity”, existing models such as regenerative tourism, their shortcomings and ways to improve them are considered. The study uses a literature review, a systematic approach and the results of research on the example of Uzbekistan to show that resource scarcity and climate change require a revision of traditional tourism models. The proposed new model - “integrated adaptive model of green tourism” (resource efficiency, renewable energy, community-based management and digital monitoring) can ensure sustainable development in countries such as Uzbekistan. The article provides practical recommendations for the development of tourism within the framework of a green economy strategy.
Key words: green tourism, climate change, resource limitations, sustainable development, theoretical and methodological foundations, ecotourism, regenerative tourism.

Аннотация. В данной статье систематически анализируются теоретические и методологические основы моделей «зеленого» туризма в контексте изменения климата и ограниченности природных ресурсов. Принципы устойчивого развития «зеленого» туризма включают в себя трехсторонний баланс: экономический, социальный и экологический, «тройную нижнюю линию», «предельную пропускную способность», рассматриваются существующие модели, такие как регенеративный туризм, их недостатки и пути их улучшения. В исследовании используется обзор литературы, систематический подход и результаты исследования на примере Узбекистана, чтобы показать, что дефицит ресурсов и изменение климата требуют пересмотра традиционных моделей туризма. Предложенная новая модель – «интегрированная адаптивная модель «зеленого» туризма» (ресурсоэффективность, возобновляемая энергия, управление на уровне местных сообществ и цифровой мониторинг) может обеспечить устойчивое развитие в таких странах, как Узбекистан. В статье приводятся практические рекомендации по развитию туризма в рамках стратегии «зеленой» экономики.
Ключевые слова: «зеленый» туризм, изменение климата, ограниченность ресурсов, устойчивое развитие, теоретические и методологические основы, экотуризм, регенеративный туризм.

KIRISH

Iqlim o‘zgarishi jarayonlarining jadallashuvi, tabiiy resurslarning cheklanganligi va ekologik muvozanatning izdan chiqishi global iqtisodiyot tarmoqlari, xususan, turizm sohasi oldiga yangi talab va vazifalarni qo‘ymoqda. An’anaviy turizm modellari ko‘pincha resurslardan haddan tashqari foydalanish, biologik xilma-xillikning kamayishi hamda atrof-muhit ifloslanishining ortishi kabi salbiy oqibatlarga olib kelayotganligi sababli, barqaror rivojlanish tamoyillariga asoslangan yangi yondashuvlarni ishlab chiqish dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, yashil turizm konsepsiyasi ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy omillar o‘rtasidagi muvozanatni ta’minlashga qaratilgan innovatsion model sifatida ilmiy hamjamiyatda keng muhokama qilinmoqda.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda yashil turizmning nazariy asoslari ko‘proq barqaror rivojlanish paradigmasi, aylana iqtisodiyot (circular economy) tamoyillari hamda ekologik menejment yondashuvlari bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganilmoqda. Biroq, mavjud ilmiy ishlarda ushbu modellarni kompleks tizim sifatida tahlil qilish, ularning metodologik asoslarini chuqur integratsiyalash va hududiy xususiyatlarni hisobga olgan holda moslashtirish masalalari yetarli darajada yoritilmagan. Ayniqsa, rivojlanayotgan mamlakatlarda, jumladan, turizm salohiyati yuqori bo‘lgan hududlarda yashil turizm modellarini joriy etishning ilmiy-uslubiy asoslarini takomillashtirish muhim ilmiy muammo sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Hozirgi globallashuv jarayonida turizm iqtisodiyotning eng jadal rivojlanayotgan tarmoqlaridan biriga aylandi. Biroq iqlim o‘zgarishi (global isish, ekstremal ob-havo hodisalari, suv tanqisligi) va tabiiy resurslar cheklanganligi (suv, energiya, biologik xilma-xillik) an’anaviy turizm modellarini jiddiy tahdid ostiga qo‘ymoqda. BMTning Barqaror taraqqiyot maqsadlari (SDG 8, 12, 13) va Parij iqlim bitimi doirasida yashil turizm barqaror rivojlanishning muhim vositasiga aylandi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi “2019 — 2030-yillar davrida O‘zbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga o‘tish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-4477-son[1] qarori iqlim o‘zgarishi sharoitida yashil turizmni rivojlantirish uchun huquqiy va ilmiy asos yaratadi. Strategiyada tabiiy resurslardan samarali foydalanish, ekotizimlarni asrash va iqlim o‘zgarishi oqibatlariga moslashish kabi vazifalar belgilangan. Masalan, Orolbo‘yi mintaqasida ekologik turizmni rivojlantirish orqali cho‘llanishga qarshi kurashish va mahalliy aholi hayotini yaxshilash choralari ko‘rilmoqda [1].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Yashil turizm (green/sustainable tourism) atamasi UNWTO va UNEP tomonidan “hozirgi va kelajak avlodlar ehtiyojlarini qondirishga qodir bo‘lgan turizm” sifatida ta’riflanadi. U atrof-muhit resurslaridan optimal foydalanish, ijtimoiy-madaniy autentiklikni saqlash va iqtisodiy foydani adolatli taqsimlashni nazarda tutadi.

Tadqiqotchi olimlar Maradita F., Aprirachman R. strategik boshqaruv vositalarini barqarorlik tizimlari bilan aralash usullar dizayni orqali integratsiya qilish orqali barqaror turizmni rivojlantirish masalalariga bag‘ishlangan ilmiy izlanishlarida strategik joylashuvni baholash va rivojlanish alternativalariga ustuvorlik berish uchun SWOT tahlili, miqdoriy strategik rejalashtirish matritsasi (QSPM) va ichki-tashqi (IE) matritsasidan unumli foydalanishgan. Mazkur miqdoriy usullar iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik sohalarda ko‘p o‘lchovli baholashni osonlashtiradigan Uchlik Bottom Line (TBL) tizimi bilan to‘ldiriladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, Samota turizm hududi kuchli rivojlanish salohiyatiga ega bo‘lgan o‘sishga yo‘naltirilgan strategik mavqega ega (IE Quadrant IV) (SWOT Quadrant I). Ustuvor strategiyalar atrof-muhitni muhofaza qilish, barqaror resurslarni optimallashtirish va infratuzilmani rivojlantirishga urg‘u beradi. Bundan tashqari, TBL tahlili mahalliy jamoalar uchun ijobiy iqtisodiy ta’sirlarni, jamoatchilikka asoslangan turizm (CBT) yondashuvlarini qo‘llashni va atrof-muhitga ta’sirni baholash (EIA) kabi ekologik himoya choralarini joriy etishni tavsiya etadi. Umuman olganda, tadqiqot raqobatbardosh va muvozanatli turizmni rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlash uchun strategik rejalashtirish vositalarini barqarorlik tamoyillari bilan integratsiyalash samaradorligini ta’kidlaydi [2].

Xorijlik olimlar Irwan Haribudiman, Mahardhika Berliandaldo, Angga Wijaya Holman Fasalar o‘zlarining resurslar cheklanganligini hisobga olgan holda turistik hududning maksimal yuklamasini ilmiy tadqiq etishga bag‘ishlangan tadqiqot ishlarida turizmning salbiy ta’sirini yumshatishda va uning iqtisodiy hissasini saqlab qolishda turizmning yuk ko‘tarish qobiliyatining (TCC) rolini tadqiq etishgan. Uslubiy jihatdan mualliflar turizmning yuk ko‘tarish qobiliyatining (TCC) beshta o‘lchovi: hududiy, boshqaruv, iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik bo‘yicha tuzilgan harakatlantiruvchi kuchlar – bosimlar – davlat – ta’sirlar – javoblar (DPSIR) doirasidan foydalanishni tavsiya etishgan. Mazkur yondashuv siyosat aralashuvlari va barqarorlik natijalari o‘rtasidagi sababiy bog‘liqlikni tizimli baholash imkonini beradi. Natijalar uchta asosiy strategik ustuvorlikni ta’kidlaydi: ekotizimni tiklash, bir nechta sektorlarda integratsiyalashgan va barqaror rejalashtirish hamda mas’uliyatli sayyohlik xatti-harakatlarini targ‘ib qilish. Tadqiqot oxir-oqibat manfaatdor tomonlarning muvofiqlashtirishi tomonidan qo‘llab-

1 https://lex.uz/docs/-4539502

quvvatlanadigan TCCni samarali amalga oshirish muvozanatli va barqaror turizm rivojlanishiga erishish uchun juda muhimligini ta'kidlaydi [3].

Tadqiqotchi olim Tran Tuyen orollardagi ommaviy turizm bilan bog'liq ekologik va imkoniyatlar cheklovlariga transformatsion javob sifatida aylanma iqtisodiyot tamoyillariga asoslangan regenerativ turizmni joylashtirish orqali barqaror turizm haqidagi munozarani tanqidiy ravishda ilgari suradi.

Ma'lumotlar nuqtayi nazaridan, tadqiqot dala kuzatuvlari va sayyohlar, davlat amaldorlari hamda turizm korxonalari kabi turli manfaatdor tomonlar bilan chuqur suhbatlardan olingan asosiy sifatli dalillardan foydalanadi. Ushbu ko'p manfaatdor tomonlar ma'lumotlar to'plami tadqiqotning analitik qat'iyligi va kontekstual o'ziga xosligini mustahkamlaydi. Metodologik jihatdan, tadqiqot Kon Dao oroliga asoslangan sifatli amaliy tadqiqot dizaynini qo'llaydi, aylanma iqtisodiyot nazariyasini regenerativ turizm konsepsiyalari bilan birlashtirib, yaxlit analitik asos yaratadi [4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, monografik bayon, mantiqiy va iqtisodiy-statistik tahlil, ekonometrik modellashtirish, OLS regressiya, korrelyatsiya tahlili, GIS zonalash, panel data yondashuvi, taqqoslash, statistik ma'lumotlarni guruhlash, ekspert baholash, ilmiy abstraksiya usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Keskin iqlim o'zgarishlari sharoitida atrof-muhitga sanoat korxonalaridan tashqari turizm sanoati faoliyati bilan bog'liq karbonat angidrid kabi issiqxona gazlari va maishiy chiqindilarni chiqarilishi, shuningdek, belgilangan me'yorlardan ortiqcha energiya va suv resurslari iste'moli kabi global muammolar bugungi kunda mazkur sohada izchil ilmiy tadqiqotlar olib borishni taqozo etmoqda.

Global turizm tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, Travel & Tourism kompaniyasining global issiqxona gazlari (IG) chiqindilari 2024-yilda Travel & Tourism eng yuqori cho'qqisiga chiqqan 2019-yildan beri 9,3% ga kamaydi va hozirda global issiqxona gazlari chiqindilarining 7,3% ulushini tashkil etadi, bu 2019-yildagi 8,3% ulushdan past. Sektorning atrof-muhitga ta'siri kamaygan bo'lsa-da, uning YaIMdagi ulushi pandemiyadan oldingi eng yuqori cho'qqisidan 6% ga o'sdi, 2019-yildagi 10,3 trillion dollardan o'tgan yili 10,9 trillion dollargacha. Bu pasayish emissiya intensivligining (iqtisodiy mahsulot birligiga to'g'ri keladigan emissiya) pasayishini aks ettiradi, u 2019-yildan beri 15% ga kamaydi, Travel & Tourism esa kamroq emissiya ishlab chiqarish bilan birga tobora ko'proq iqtisodiy qiymat yaratmoqda. Intensivlikning pasayishining asosiy qismi samaradorlikning yaxshilanishi, jumladan, sektor bo'yicha kam uglerodli energiyani joriy etishning 16,6% ga oshishi va qazilma yoqilg'ilardan foydalanishning 5,7% ga kamayishi bilan bog'liq.

WTTC vaqtinchalik bosh direktori Gloriya Gevaraning fikriga ko'ra: “Bu sayohat va turizm atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish bilan birga o'sishi mumkinligidan dalolat beradi. Ammo tadqiqot ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, chiqindilarimizning 40% transportga, yana 19% esa sotib olingan elektr energiyasiga to'g'ri keladi. Shuningdek, chiqindilarning 57,4% ta'minot zanjiriga to'g'ri keladi [6].

Xalqaro turizm global eksportda to'rtinchi o'rinni egallaydi (yoqilg'i, kimyo va avtomobilsozlik mahsulotlaridan keyin), sanoat qiymati yiliga 1 trillion AQSH dollarini tashkil etadi, bu jahon savdo xizmatlari eksportining 30 foizini yoki umumiy eksportning 6 foizini tashkil qiladi. Turizm 150 dan ortiq mamlakatlarda eng ko'p eksport qilinadigan beshtadan biri bo'lsa, 60 dan ortiq mamlakatlarda esa birinchi raqamli eksport hisoblanadi [7]. Shuningdek, u rivojlanayotgan mamlakatlarning 1/3 qismi va kam rivojlangan mamlakatlarning 1/2 qismi uchun asosiy valyuta manbai hisoblanadi.

Jahon Sayohat va Turizm Kengashining so'nggi statistik ma'lumotlari shuni ko'rsatadiki, turizmning YaIMga umumiy hissasi 2017-yilda 8272,3 mlrd dollarni tashkil etgan va 2028-yilda YaIMning 10,4% dan 11,7% gacha ko'tarilishi kutilmoqda. Iqtisodiy ulush o'n yildan keyin 12 450,1 mlrd dollarni tashkil etishi, ushbu sohaning yalpi yashil mahsulotdagi bevosita ulushi 2017-yilda 2570,1 mlrd dollarni tashkil etgan bo'lsa, 2028-yilga kelib esa 3890 mlrd dollarni, ya'ni jahon yalpi yashil mahsulotining 3,6% ini tashkil etishi kutilmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, iqlim o'zgarishi va tabiiy resurslar cheklanganligi sharoitida turizm sohasining barqaror rivojlanishini ta'minlash uchun yashil turizm modellarini chuqur ilmiy asosda qayta ko'rib chiqish va takomillashtirish zarurati yaqqol namoyon bo'lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yashil turizm nafaqat ekologik muvozanatni saqlash, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish va ijtimoiy farovonlikni ta'minlashda ham muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu modellarni samarali joriy etish tizimli yondashuv, hududiy xususiyatlarni hisobga olish va zamonaviy boshqaruv mexanizmlarini qo'llashni talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:
1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktyabrdagi "2019 — 2030-yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4477-son qarori // URL: https://lex.uz/docs/-4539502
2. Maradita F, Aprirachman R. Triple Bottom Line Model as a Solution for Sustainable Tourism Management in the SAMOTA Area, Sumbawa Regency: Economic, Social, and Environmental Perspectives. 2024 Jun.25 9(1):92-107. https://doi.org/10.38043/jimb.v9i1.5554
3. Irwan Haribudiman, Mahardhika Berliandaldo, Angga Wijaya Holman Fasa. Implications of the role of tourism carrying capacity in the development of sustainable tourism destinations. Jurnal Kepariwisataan Indonesia 17 (2) (2023) 272-292. P-ISSN: 1907-9419 E-ISSN: 2685-9075 December 2023
4. Tuyen, T. (2025). Applying Circular Economy to Regenerative Tourism on Island: Insights from Con Dao, Vietnam. International Journal of Qualitative Research, 4(3), 274-284. https://doi.org/10.47540/ijqr.v4i3.1771
5. Rasulova Nigora Yusupovna. Econometric modeling and forecasting of green tourism development in Uzbekistan. Volume 3, Issue 6, June – 2025. ISSN(E):2938-3773. https://webofjournals.com/index.php/3/article/download/4759/4802/9384
6. Rasulova, Nigora. "SCIENTIFIC AND THEORETICAL BASIS OF GREENTOURISM DEVELOPMENT IN UZBEKISTAN." SCIENTIFIC AND TECHNICAL JOURNAL "SUSTAINABLE AGRICULTURE" 23, no. 3 (2024): 70-71.
7. Rasulova, N. Yashil Mehmonxonalarda Strategik Tahlil Metodologiyasi. Green Economy and Development, 3(6), 665855.
8. Рахимова, Д. М. «МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИМ ТУРИЗМОМ.» Архив научных исследований 2.1 (2022).
9. Raximova, Dilfuza. "O 'zbekistonda Smart-turizmni Rivojlantirish Choralari." Green Economy and Development 1.10 (2023): 662814.
10. Narzullayeva, Umidakhon. "DIGITAL TRANSFORMATION AND THE NEW APPROACHES IN TOURISM." ZAMONAVIY TA'LIMDA FAN VA INNOVATSION TADQIQOTLAR 2.12 (2024): 27-32.
11. Narzullaeva, Umidakhon. "IMPORTANCE OF DIGITAL TRANSFORMATION IN THE TRAVEL INDUSTRY." Универсальная индексная библиотека инновационных исследований в современном мире: теория и практика 3.3 (2024): 83-86.
12. Махзуна, Х. Г. «Strategy for Increasing the Attractiveness of National Tourism Products (In A Basis Of Craftsmanship) [Стратегия повышения привлекательности национальных туристических продуктов (на основе ремесленничества)].» Молодой специалист 2.14 (2023): 24-27.
13. Gulamjanovna, M. K. "Current Issues Of Tourism Potential Of Uzbekistan And Its Development." Scientific Aspects And Trends In The Field Of Scientific Research 1.10 (2023): 342-346.
14. Khushnazarova, Makhzuna, et al. "Cognitive Radio Network Applications in Mountain Tourism: A Case Study of Uzbekistan's Mountainous Regions." Proceedings of the 8th International Conference on Future Networks & Distributed Systems. 2024.
15. https://wttc.org/news/global-travel-tourism-sector-cuts-emissions-intensity-economic-prosperity-grows.
16. http://cawater-info.net/green-growth/files/unep.pdf

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2026. № 4

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz